

1. LA MATÈRIA

Matèria és tot el que té massa i volum.

Només cal fer una ullada al nostre voltant per adonar-nos que la matèria és diversa: fusta, ciment, plàstic, aire ...

Hi ha diverses substàncies o tipus de matèria.

La **massa** i el **volum** són propietats generals de la matèria. Qualsevol substància té massa i volum.

Si dividim la massa d'un cos entre el volum que ocupa s'obté una nova magnitud: **la densitat**.

La densitat és una propietat característica de les substàncies (cada substància té una densitat) i pot servir per a identificar-les.

Tot i que la unitat de densitat de l'S.I. és el kg / m^3 s'empra molt el g / cm^3

$$1 \text{ g} / \text{cm}^3 = 1000 \text{ kg} / \text{m}^3 = 10^3 \text{ kg} / \text{m}^3$$

massa (g)

$$d = \frac{m}{V}$$

volum (cm^3)

densitat (g/cm^3)

2. LES DISSOLUCIONS

Una dissolució (o solució) és una mescla homogènia de dues o més substàncies, els components de la qual no es poden distingir a simple vista.

En les dissolucions cal distingir **el solut, el dissolvent i la pròpia dissolució**.

Solut, és la substància que es dissol.

Dissolvent (o solvent), és la substància en la qual es dissol el solut.

Dissolució (o solució), és el conjunt format pel solut i el dissolvent.

En aquells casos en què hi pugui haver dubte sobre quin és el solut i quin el dissolvent es considera dissolvent al component que hi està en major proporció i solut al que s'hi troba en menor proporció.

Hi ha molts tipus de dissolucions. S'esmenten a continuació les més importants:

Dissolucions sòlid - líquid. Exemple: sucre i aigua. El solut és el sòlid i el dissolvent el líquid.

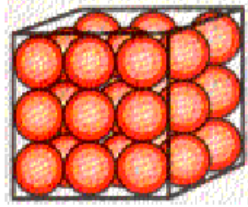
Dissolucions líquid - líquid. Exemple: alcohol i aigua. Si preparem una dissolució barrejant 250 cm^3 d'alcohol i 500 cm^3 d'aigua, el solut serà l'alcohol i el dissolvent l'aigua.

Dissolucions líquid - gas. Exemple: oxigen i aigua. El solut és el gas, el dissolvent el líquid.

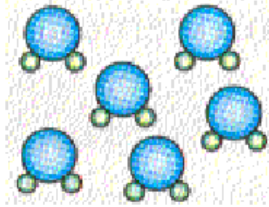
Dissolucions gas - gas. Exemple: l'aire. Es considera solut l'oxigen (21%) i dissolvent el nitrogen (79%) (considerant que l'aire està format només per oxigen i nitrogen).

El procés de dissolució

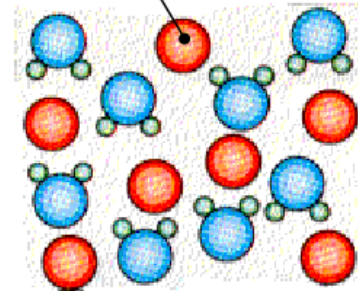
Quan un sòlid es dissol en un líquid les partícules que el formen queden lliures i es reparteixen entre les molècules del líquid que es situen al seu voltant.

Sòlid (NaCl)

Líquid (H₂O)

Dissolució

Quant solut es pot dissoldre en una quantitat donada de dissolvent?

Podem contestar que una quantitat màxima. Si anem afegint solut (p.e. sucre) a poc a poc, observem que al principi es dissol sense dificultat, però que si en seguim afegint arriba un moment en què el dissolvent no és capaç de dissoldre més solut i aquest roman en estat sòlid, "acumulant-se" en el fons del recipient.

La quantitat màxima de solut que es pot dissoldre rep el nom de **solubilitat** i depèn de diversos factors:

- De **quins siguin el solut i el dissolvent**. Hi ha substàncies que es dissolen millor en uns dissolvents que en altres.
- De **la temperatura**. Normalment la solubilitat d'una substància augmenta amb la temperatura.

Com que les dissolucions es poden preparar barrejant quantitats variables de solut i dissolvent, és necessari establir una forma per poder indicar aquestes quantitats, el que es coneix amb el nom de **concentració de la dissolució**.

Una manera (molt poc precisa) d'indicar la concentració d'una dissolució és amb les paraules: diluïda, concentrada i saturada.

Dissolució diluïda: la que conté una quantitat petita de solut dissolt.

Dissolució concentrada: si té una quantitat considerable de solut dissolt.

Dissolució saturada: la que no admet més solut.

És fàcil entendre que expressar la concentració d'una dissolució usant els termes diluïda, concentrada o saturada és molt imprecís, per això la concentració s'expressa de forma numèrica de diverses formes.

3. MANERES D'EXPRESSAR LA CONCENTRACIÓ D'UNA DISSOLUCIÓ

Les unitats més freqüentment s'utilitzen per expressar la concentració d'una dissolució són les següents: Percentatge en massa, percentatge en volum, grams per litre i mols per litre o molaritat.

3.1. El percentatge en massa (% en massa)

Expressa **els grams de solut que es troben dissolts per cada cent grams de dissolució** (no de dissolvent!).

Es calcula de la manera següent:

$$\% \text{ massa} = \frac{\text{g Solut}}{\text{g Dissolució}} \times 100 = \frac{\text{g Solut}}{\text{g Solut} + \text{g Dissolvent}} \times 100$$

Les masses es poden expressar en qualsevol unitat de massa (en g o en kg..., això sí, cal escollir la mateixa unitat de massa tant pel numerador com pel denominador).

El resultat final s'expressa en % (les unitats de massa s'han simplificat).

3.2. El percentatge en volum (% en volum)

Expressa el volum de solut (litres, m³, cm³, ml, etc...) que es troba dissolt en 100 volums de dissolució. Aquesta unitat s'utilitza per dissolucions on el solut és líquid o gas. S'expressa en %.

$$\% \text{ volum} = \frac{\text{mL Solut}}{\text{mL Dissolució}} \times 100 = \frac{\text{mL Solut}}{\text{mL Solut} + \text{mL Dissolvent}} \times 100$$

(En la fórmula anterior hi ha expressat mL de solut entre mL de dissolució. És una manera d'expressar que cal dividir el volum de solut pel volum total de dissolució i que les unitats del numerador i del denominador han de ser les mateixes – poden ser però qualssevol unitats de volum: L, mL, dm³, m³...).

3.3. Els grams per litre (g/l) (també anomenat concentració en massa)

Expressen els grams de solut que es troben dissolts en un litre de dissolució. S'acostuma a utilitzar quan el solut és sòlid i el dissolvent és líquid. S'expressa en **g/L**

$$\text{g/L} = \frac{\text{g Solut}}{\text{L Dissolució}}$$

3.4. La molaritat (M)

Expressa el nombre de mols de solut que es troben dissolts en un litre de dissolució. És la més habitual en els laboratoris de química. El dissolvent acostuma a ser líquid. Les unitats són **mols/L**.

$$\text{Molaritat} = \frac{n^{\circ} \text{ mols Solut}}{V \text{ (L) Dissolució}}$$

Font: <http://web.educastur.princast.es/> IOC